

Päihdesuunnitelma

Rauman kaupunki, lukio
2024-

Johdanto

Rauman perusopetuksen ja lukion opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy päihdesuunnitelma, tasa-arvon ja yhdenvertaisuussuunnitelma; kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastainen suunnitelma, kriisi-, uhka, ja vaaratilanteiden varalla suunnitelma sekä läsnäolon vahvistamisen malli. Suunnitelmassa näiden kaikkien osasuunnitelmien johdanto on sama ja se määrittelee ennakoidun työn sekä puuttumisen toimet, yleisellä tasolla, jotka kuuluvat jokaisen yhteisöön kuuluvan tehtäviin. Tässä suunnitelmassa termillä koulu viitataan myös esiopetusyksiköihin ja lukioon ja termillä oppilas viitataan myös lapsiin ja lukion opiskelijoihin. Termillä opetuksen järjestäjä viitataan myös koulutuksen järjestäjään.

Osasuunnitelmissa kuvataan lyhyesti kunkin suunnitelman osalta tilanteisiin varautuminen, toimintatavat sekä toimintavalmiuden harjoittelu. Kokonaisuudessaan nämä suunnitelmat sisältävät tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako seuraavien väliotsikoiden mukaisesti: vastuuhenkilö ja työryhmä, määritelmä ja keskeiset käsitteet, määräävät lait, selvitys nykytilasta, toimenpiteet, seuranta ja arviointi, tiedottaminen ja jalkauttaminen sekä muut mahdolliset huomiot ja tarkennukset. Suunnitelmat löytyvät peda.net:istä.

- **Ennaltaehkäisevät toimet, yleisellä tasolla:**

Kouluissa pyritään luomaan ilmapiiriä, joka tukee määrätietoista, kohdennettua ja järjestelmällistä ennaltaehkäisevää työtä. Yhteisöllinen hyvinvointi kuuluu kaikille yhteisöön kuuluvien tehtäviin. Sitä voidaan tehdä arjessa lisäämällä osallisuutta sekä kehittämällä yhteistoimintaa ja tunne- ja vuorovaikutustaitoja niin oppilaiden kuin henkilökunnan osalta ja vahvistamalla yhteistyötä mm. kodin ja koulun välillä. Hyvinvoinnin mittaaminen ja konkretisoiminen ohjaavat toimintaa oikeaan suuntaan. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä sovitaan yhteisistä säännöistä, jokaisessa yhteisössä (ryhmä, luokka, koko yhteisö) ja niiden tiedottamisesta kaikille.

- **Puuttumisen toimet, yleisellä tasolla:**

Kun havaitaan joitain ongelmia oppilaan omassa tai oppilaaseen kohdistuvassa käytöksessä, on jokainen aikuinen osaltaan vastuussa toiminnasta ja näin velvollinen puuttumaan sekä ilmoittamaan epäilyistä. Näihin tilanteisiin on tärkeää olla selkeät toimintamallit, jotka ovat tiedossa kaikilla koulun henkilökunnalla. Yleisesti puuttumisen toimet ovat aina samankaltaiset; Tilanteen tullessa kohdalle, keskustellaan oppilaan kanssa. Jos tilanne vaatii, ollaan matalalla kynnyksellä yhteydessä myös oppilaan huoltajiin. Konsultointi tulisi myös hoitaa matalalla kynnyksellä, joko opiskeluhoitopalveluiden tai muiden toimijoiden kanssa. Jos aiemmat toimet eivät ole riittävät tai tapahtunut todetaan vakavaksi, tulee ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon, lastensuojeluun ja/tai poliisiin.

Lukion päihdesuunnitelma –tausta ja tarkoitus

Päihde = kaikki psykoaktiiviset aineet ja päihtymiseen käytettävät aineet.

Oppilaitoksen päihdesuunnitelma on oppilaitoksen työntekijöiden, opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten sekä opiskelijoiden ja huoltajien yhteinen sopimus siitä, miten oppilaitoksessa toimitaan opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi (päihdesuunnitelma) ja päihdeongelmiin puuttumiseksi (toimintamalli).

Päihdesuunnitelma sisältää koulun säännöt, tavoitteet ja linjaukset päihteisiin liittyen. Päihdesuunnitelman kulmakivet ovat tutkimustausta, kokemus, teoria ja lainsäädäntö (Hübinette, 2003).

Päihdesuunnitelman tavoitteena on päihhteettömyyden tukeminen kouluissa, yhdessä sovittua mallia noudattaen. Kaikkien henkilökuntaan kuuluvien tulee seurata toimintamallia, jolloin malli toimii kannanottona ja tehoaa parhaiten. Siksi tiedottaminen on tärkeää, jotta kaikki, niin henkilökunta, opiskelijat kuin huoltajatkin ovat tietoisia koulun päihdetoimintamallista.

Suunnitelma sisältää konkreettisia toimintaohjeita ja -malleja miten reagoidaan tilanteisiin, joissa yhtä tai useaa opiskelijaa epäillään päihteidenkäytöstä kouluajalla tai -alueella. Malli helpottaa tapausten käsittelyä, kun kaikki koulun henkilökunnasta ovat tietoisia, miten asian kanssa edetään, kenellä on vastuu missäkin vaiheessa, kuka ilmoittaa asiasta ja mitkä seuraukset voivat olla. Samalla se on määritietoista terveystta edistävää toimintaa, johon kuuluu mm. mielenterveyden, sosiaalisten taitojen sekä tunne- ja mediataitojen edistäminen.

Tietoa päihteidenkäytöstä kerätään mm. kouluterveyskyselyn ja laajennettujen terveystarkastusten kautta. Yhteistyö nuorisotoimen ja Ankkuritiimin kanssa on tärkeää ajankohtaisen päihdetiedon saamiseksi.

Lainsäädäntö joka on relevanttia oppilaitoksen päihdesuunnitelmaa varten on muun muassa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), lastensuojelulaki (417/2007), alkoholilaki (1102/2017), tupakkalaki (549/2016), huumausainelaki (373/2008), perusopetuslaki (628/1998), lukiolaki (2018/714), laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), työturvallisuuslaki (738/2002), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus tulee huomioida

Ehkäisevä päihdetyö koulussa – Miksi päihteidenkäyttöä tulee ehkäistä?

Oppilaiden päihteettömyyttä tuetaan kouluissa selkeällä päihteettömyyden linjalla, joka on pitkäjänteistä työtä osana koulun arvoja ja arjen toimintoja. Päihteiden käytöstä ja päihteisiin liittyvistä asenteista keskustellaan eri oppiaineissa käsitellään sekä tilanteissa, kun ne nousevat esille. Pyritään esim. päihteiden käytön aloittamisen estämiseen sekä tietoisuuden lisäämiseen päihteiden käytön haitoista.

Päihteiden vaikutus oppilaaseen voi tulla esiin esiopetus-, koulu- tai lukioyhteisössä monella tapaa. Kysymyksessä voi olla huoltajan, muiden lähimmäisten tai oppilaan oma päihteiden käyttö. Riskien hallinta on kohdistetumpaa toimintaa niille ryhmille, joilla on tunnistettu jokin kasvava riski. Tavoitteena käytön vähentäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja käytösongelmien vähentäminen.

Korjaava työ tarkoittaa palveluita, jotka kohdistuvat jo ilmenneisiin päihdehaittoihin ja ongelmakäyttöön. Tavoitteena ongelmakäytön ja päihderiippuvuuden haittojen vähentäminen tai pahenemisen ehkäisy sekä näiden ongelmien uusiutuminen.

EHKÄISEVÄT TOIMENPITEET

Osa koulun perus arkea, joka koostuu mm.

- Terveen ja turvallisen oppimisympäristön edistäminen
- Elämäntaitojen opettaminen
- Arvojen, argumentoinnin ja kriittisen tarkastelun oppiminen
- Yhteistyö kotien kanssa
- Terveen ja turvallisen kasvun tuki / terveystarkastukset
- Toimintaohjeet ja suunnitelmat eri tilanteisiin
- Suunnitelmallinen puuttuminen oppilaiden päihteiden käyttöön
- Oppimisen tuki, jolla ehkäistään koulupudokkuutta
- Moniammatillinen oppilashuoltotyö (Klaari, 2016)

INFOT: Päihde- ja vaikuteaineiden sekä riippuvuuksien käsittely terveystiedon TE2-opintojaksolla; infoluennot sekä opiskelijoille että huoltajille; teemapäivät, kampanjat ja ryhmänohjaustuokit

Päihdevalistukseen liittyy usein kampanjat ja julisteet:
Ole koutsi, älä pelikaveri
Älä välitä –päivä
Säkitön syyskuu
Sobercurious

PUUTTUMISEN TOIMENPITEET

Tupakointi ja nuuskan käyttö
Alkoholi ja huumeet
Päihtynyt oppilas koulussa
Päihteiden käytön tunnistaminen
Huolestuttava päihteiden käyttö oppilaan kotona

Terveyskyselyn tulokset - keskustellen

Toimintaohje lukion päihde- ja huumeaine-epäilyssä
Huume-epäily –toimintamalli

Päihdesuunnitelma – ennakoivat toimet

Toiminta oppilaitoksessa opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on estää ja vähentää päihteiden käyttöä vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen, antamalla tietoa päihteistä sekä vaikuttamalla asenteisiin ja olosuhteisiin, jotka aiheuttavat päihteiden ongelmakäyttöä.

Tavoitteena edistää päihteettömiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihteistä johtuvia haittoja, lisäämällä ymmärrystä ja kontrollia liittyen päihteisiin ilmiönä ja edistämällä perus- ja ihmisoikeuksia liittyen päihteiden käyttöön.

LUKIO

Infoluennot lukiolaisille päihteiden käytöstä ja niiden ehkäisystä.

Infoluennoilta pyritään saamaan kokemusasiantuntijoita. Infoluennot myös osana vanhempainiltojen ohjelmaa (esim. toisen vuosikurssin vanhempainillassa).

Teemapäivät, kampanjat ja ryhmänohjaustuokiot.

esim. Säkitön syyskuu; Ole koutsi, älä pelikaveri; Älä välitä –päivä; Sobercurious

Terveystiedon valtakunnallinen valinnaisopintojako

TE2 - Terveys ja ympäristö

Asiasisällöt:

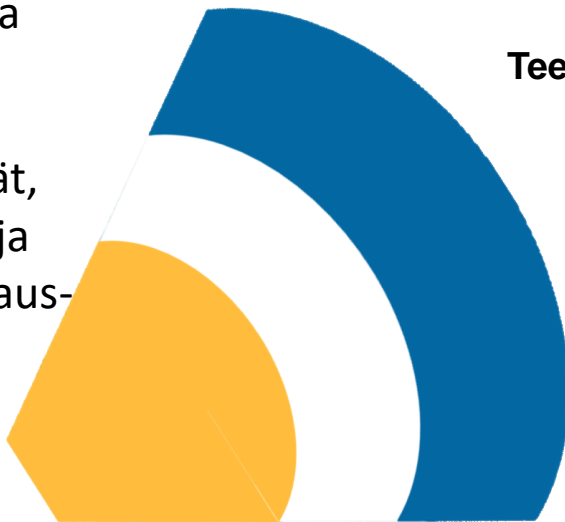
Riippuvuus,

Tupakka- ja nikotiinituotteet,
Alkoholi ja huumeet

Infoluennot:
opiskelijat ja
huoltajat

Teemapäivät,
kampanjat ja
ryhmänohjaus-
tuokiot

TE2

Päihdesuunnitelma – puuttumisen toimenpiteet

Kun huoli oppilaan päihteiden käytöstä herää, otetaan asia puheeksi hänen kanssaan ja tilanteen mukaan ilmoitetaan huoltajalle. Huoltajan kanssa neuvotellaan mahdollisuudesta käsitellä asiaa joko kasvatustilanteen menetelmin tai yksilöllisessä oppilashuollossa. Ilmiselvässä päihteidenkäytössä tai päihtyneenä kouluun tullessa ilmoitetaan huoltajalle ja tehdään välittömästi lastensuojeluilmoitus alaikäisen oppilaan kohdalla.

Tupakkalain toteutumista valvotaan koulussa ja sen alueella. Tupakoinnista koulun alueella ja kouluaikana seuraa rangaistus. Mikäli tupakointia ei rangaistuksen tai muun toimenpiteen avulla saada loppumaan, poliisiviranomainen voi kirjoittaa oppilaalle tupakointirikkomuksesta sakon.

Vakava ongelmallinen käytös:

Kurinpidolliset tilanteet vaativat välittömiä toimia, mutta usein myös pitkäjänteisemmän tuen järjestämistä. TOIMINTA PÄIHDE- JA HUUMAUSAINE-EPÄILYISSÄ (s.7). Rehtori arvioi kurinpitotilanteissa oppilashuollollisen tuen järjestämisen tarpeen. Tehtävä voidaan myös ohjata asiantuntijaryhmän pohdittavaksi.

Toistuva huolta herättävä käytös:

Asian vaatiessa yhteistyötä/suunnittelua huoltajan, koulun edustajan ja oppilashuollon ammattihenkilön kanssa, kutsutaan koolle asiantuntijapalaveri.

Kun huoli herää asia otetaan puheeksi lapsen tai nuoren kanssa sekä otetaan yhteyttä vanhempiin. Konsultoidaan muiden vastuuhenkilöiden, kuten rehtorin tai opiskelijaterveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Linkit toimintamalleihin:

Päihdepolku

<https://peda.net/rauma/oppilashuolto/ppmpl/pt>

Huume-epäily toimintamalli

<https://peda.net/rauma/rauman-lukio/opiskelu/lops20192/oojt/4.9>

Toimintamalli alakoulujen päihde – ja tupakointirikkomuksiin puuttumiseen

<https://peda.net/rauma/oppilashuolto>

Huolestuttava päihteiden käyttö oppilaan kotona

Oppilas voi tuoda esille huolta kotona tapahtuvasta päihteidenkäytöstä tai se voi tulla ilmi nuoren olemuksessa/käytöksessä muulla tavalla. Asia täytyy ottaa huoltajan kanssa puheeksi. Oppilaalle voidaan varata aika kuraattorille tai keskustella asiantuntijaryhmän kanssa tilanteesta, jotta selvitetään, onko oppilaan huolelle aihetta ja millä toimenpiteillä oppilasta ja huoltajaa olisi mahdollista tukea. Mikäli huoli on suuri ja/tai yhteistyö kodin kanssa ei onnistu, on syytä tehdä lastensuojeluilmoitus. Samalla tavoin toimitaan, jos kysymyksessä on oppilaan altistuminen kotona tapahtuvalle häiritsevälle päihteiden käytölle.

Toiminta päihde- ja huumausaine-epäilyssä

Opiskelija päihtyneenä koulussa

- Jos epäilee opiskelijan olevan päihtyneenä koulussa, ota yhteys rehtoriin, apulaisrehtoriin tai terveydenhoitajaan
- Opiskelijan huoltajaan otetaan heti yhteys, joka mahdollisuuksien mukaan hakee opiskelijan koulusta ja vie tarvittaessa hoitoon
- Jos huoltajaa ei tavoiteta, otetaan yhteys sosiaalityöntekijään ja opiskelija toimitetaan saattajan kanssa lähimmälle terveysasemalle hoitoon
- Epäselvässä tapauksessa huoltajaa kehoitetaan viemään opiskelija huumetestiin
- Lastensuojeluilmoitus alle 18-vuotiaiden kohdalla päihdetilanteissa on tehtävä aina!
- Oppilashuoltoryhmä selvittää toimenpiteet oppilaan auttamiseksi

Opiskelijalta löydetään pähteitä

- Aineet takavarikoidaan ja laitetaan koulun kassakaappiin oppilaan ja rehtorin/toisen opettajan läsnä ollessa.
- Opiskelija ilmoittaa koulun puhelimella heti huoltajilleen tapahtumasta. Jos heitä ei tavoiteta, sovitaan ilmoittamismenettelystä huoltajille opiskelijan kanssa.
- Huoltajat tulevat mahdollisuuksien mukaan heti koululle.
- Poliisille ilmoitetaan tapahtuneesta ja myöhemmin opiskelija itse kaataa poliisin ja rehtorin läsnä ollessa väkijuomat viemäriin. Huumeet jäävät poliisin haltuun.
- Sosiaaliviranomaisille ilmoitetaan tapahtuneesta lastensuojelulain 8. luvun 40. §:n mukaan.

Huoli puheeksi: Eriksson & Arnkil

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
1	2	3	4	5	6	7
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

Mikä toimii ja mikä ei toimi lasten ja nuorten ehkäisevässä päihdetyössä?

[Miten puhua päihteistä lasten ja nuorten kanssa? Vinkkejä koulun henkilökunnalle - YouTube](#)

Mitä vanhemmat voivat tehdä?

[Huoli lapsesta tai nuoresta - mitä vanhemmat voivat tehdä? - YouTube](#)

Ehkäisevä päihdetyö – suunnitelma lukiossa

Terveystiedon valtakunnallinen valinnaisopintojakso TE2 – Terveys ja ympäristö

Asiasisällöt:

Riippuvuus,
Tupakka- ja nikotiinituotteet
Alkoholi ja huumeet

Materiaalivinkkejä:

Päihdeilmiö
Lyhyt videoklippinä päihdeistä
Nuortenlinkki
Monipuolinen, hauska Hukkaputki -peli.
Voi helposti herätellä keskustelua
Kannabis mythbuster
Totta vai tarua -väittämiä
Sex, drugs &...
Mm. päihdeitä käsittelevä tietovisa

Teemapäivät, kampanjat ja ryhmänohjaustuokiot - > aiheena päihde- ja vaikuteaineet sekä päihdeettömyys

Kampanjoita:

Säkitön syyskuu,
Ole Koutsi, älä pelikaveri,
Älä-välitä -päivä,
Sobercurious

Materiaalivinkkejä:

Vaihtoehtoisia trippejä -videomateriaali ja tehtävät
Ehkäisevän päihdetyön viikko, vko 45
Ehkäisevän päihdetyön työkalut, esitteet ja materiaalit
Ehyt ry:n erilaisia materiaaleja
Puhutaan alkoholista -opetusmateriaali
Videoklippejä, aineistoja ja tehtäviä
Materiaalit - Varjoton Mieli
Puolen tunnin lyhytelokuva
myös pätkissä sekä lisäksi tehtäviä

Infoluennot sekä opiskelijoille että huoltajille vanhempainilloissa (esim. 2.vsk:n vanhempainilta)

Yhteistyötahoja:

Ankkuritiimi -> kokemusasiantuntijan käynti
Esim. Ehyt ry:n kouluttajat
Esim. YAD:n kouluttajat

Materiaalivinkkejä:

Materiaalit - Varjoton Mieli
Puolen tunnin lyhytelokuva
myös pätkissä, lisäksi tehtäviä
EHYT ry:n koulutuksia ja tapahtumia
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n kouluttajia
YAD:n koulutukset ja luennot
YAD Youth Against drugs ry:n kouluttajia
Raide ry:n koulutuksia ja tapahtumia

**TERVEYSTIEDON
OPINTOJAKSO TE2**

**TEEMAPÄIVÄT JA
KAMPANJAT**

**INFOLUENNOT: OPISKELIJAT
JA HUOLTAJAT**

VALOMERKKI -toimintamalli

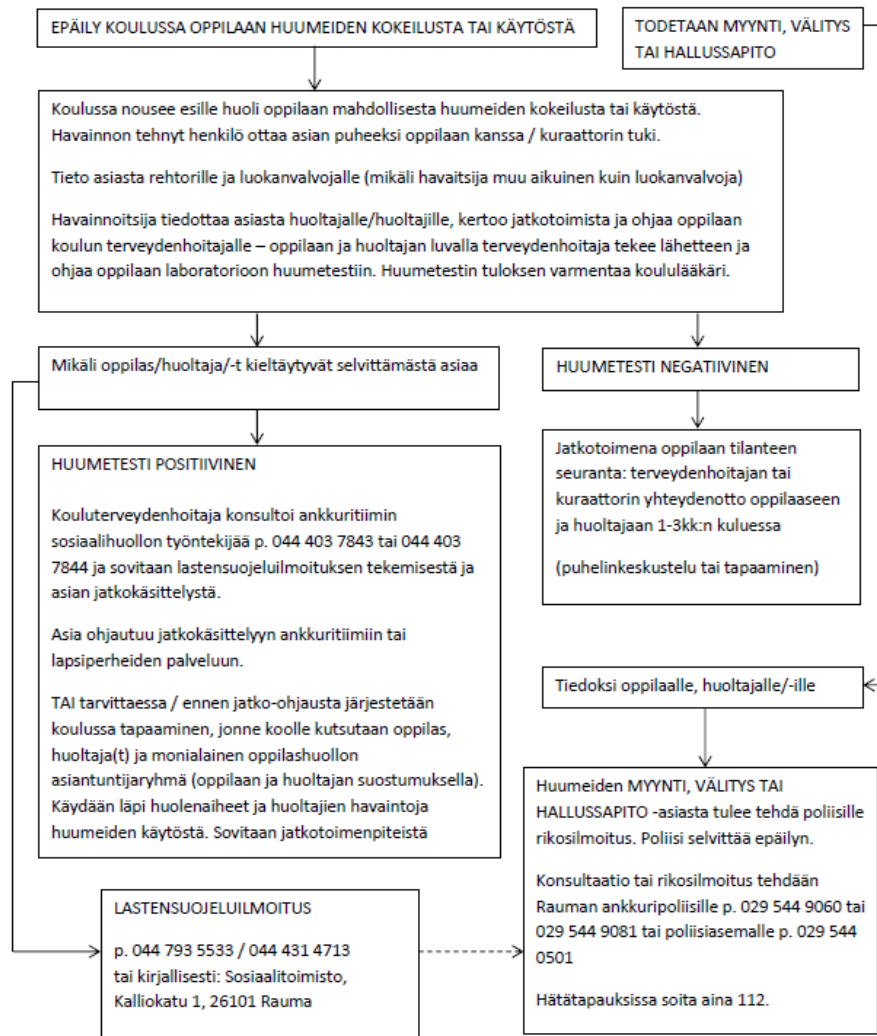
Valomerkki-toimintamalli

- Valomerkki -toimintamallin kohderyhmänä ovat alle 18-vuotiaat nuoret, jotka ovat käyttäneet päihteitä (alkoholi, nuuska tai tupakka) tai joiden hallussa on ollut päihteitä. Toimintamallin tavoitteena on puuttua nuorten päihteiden käyttöön ennen kuin se muodostuu ongelmaksi sekä vaikuttaa nuoren omiin ajatuksiin ja asenteisiin päihteiden käytöstä. Toimintamallin tarkoitus on antaa tukea sekä keinoja vanhemmille nuorten päihdekasvatuksessa.
- Valomerkki-toimintamallissa järjestetään keskustelutilaisuuksia, johon kutsutaan vanhempi/vanhemmat ja nuori. Keskustelun toteuttaa työpari moniammatillisesta ryhmästä, johon kuuluu ammattilaisia eri sektoreilta.

Ohjautuminen Valomerkki-keskusteluun

- Ohjautuminen keskusteluun tapahtuu pääsääntöisesti viranomaisten kautta. Valomerkki-keskusteluun ohjataan alaikäisiä, jotka ovat ensimmäistä kertaa päihteidenkäyttönsä tai päihteiden hallussapidon vuoksi tekemisissä poliisin, terveydenhuollon tai muiden viranomaisten kanssa, eivätkä ole lastensuojelun asiakkaita. Viranomaisen tekee ilmoituksen sosiaalipäivystykseen (Rauman virka-aikaiseen lastensuojelun päivystykseen p. 044 793 5533 / p. 044431 4713 tai virka-ajan ulkopuolella Satakunnan sosiaalipäivystykseen p. 02-623 4650), josta ohjataan Valomerkki-toimintamalliin. **Valomerkki-keskusteluun asiakas ohjautuu yleisesti sosiaalipäivystyksen kautta, mutta menetelmä mahdollistaa myös nuorten ohjaamisen Valomerkki-keskusteluun oppilaitoksista.**

Huume-epäily koulussa 2023

2014-2016 ©Kiuru Sarita ja Malinen Juha / päivitetty 19.10.2022

YHTEISTYÖSSÄ LOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS, RAUMAN KAUPUNGIN LASTENSUOJELU, KOULU-JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO JA SIVISTYSTOIMIALA